

השבוע הרומני

הטלוויזיה ריווחה על

המהפכה. אבל היא גם

הטביעה עליה את חותמה

המיוחד

השבוע עמד מול עיניהם של תושבי ישראל עניין אחד בלבד: המהפכה הרומנית. מעולם לא הומחש בצורה כה דרמטית כי כדור-הארץ הפך ל"כפר עולמי". באמצעות הטלוויזיה חדרו מאורעות רומניה לביתו של כל אדם בישראל ובעולם. כל אירוע גדול וקטן, כל רחשוש בארץ הרחוקה, חדר ישר ללב האדם הישראלי, "בזמן אמת". לפי אימרתו המפורסמת של נביאיה תיקשורת מרשל מקלוהאן, "האמצעי הוא הדי מסר". הטלוויזיה רק ריווחה על המאורעות, אך עצם הדיווח הטלוויזיוני שינה את המאורעות עצמם כתודעת הציבור, וכפה עליהם מתכונת טלוויזיונית מיוחדת. הטלוויזיה זקוקה לשני צדדים, שההתמודדות ביניהם יוצרת את הדראמה. מבחינה זו אין הבדל בין תחרות-איגרוף ובין מהפכה. בישראל כלט הדבר עוד יותר כאשר חדר הדיווח על המהפכה לתוך תוכנית-הספורט של הרדיו, שירים ושערים. הדיווח לבש צורה של כתבת-ספורט.

משום-כך עמדה הדראמה בסימן המילחמה בין שני הצדדים — העם והצבא בצד האחד, שרות-הביטחון ("סקוריטאטה") וניקולאי צ'אושסקו בצד האחר. פעם גברה ידם של אלה, פעם של אלה. פעם ניצח הצבא, פעם שרות-הביטחון. והתוצאה: הדראמה עוצרת-נשימה, כשהניצחון תלוי על חוטי-השערה, ואין לדעת מה יילך רגע. ובתוך הדראמה הכללית, הדראמה האישית הנוספת, צידד האדם אחד הרודן הנמלט ואשתו. כל הדיווח הזה היה מופרך מעיקרו. הוא דמה יותר לסדרת-זימה מאשר למציאות. חלל ריק, גורל המהפכה הרומנית לא היה מוטל בספק אף לרגע אחד. ברגע שעם שלם מתקומם, אין כוח בעולם המסוגל להכניעו שוב. בוודאי לא בימים האחרונים של העשור הלפני-אחרון של המאה ה-20. כאשר הצטרף הצבא למתקוממים, סולק הספק האחרון. אין מהפכה במאה ה-20 ש"נוצחה" אחרי שהצבא עבר לצד המתקוממים.

עוד על האמבולנסים שנועדו לטיפול בפצור עים בשטחים הכבושים, ושעוכבו על-ידי הילטונות מפני שמומנו, לפי החשד, בכספי אש"ף. איש לא הציע לשגר לשטחים הכבושים רופאים ותרופות מישראל. להיפך, מי שהציעו לעשות זאת — בעיקר ערבים אזרי חיישראל — נחסרו כמשתפי פעולה עם האויב והיו צפויים למישפט.

גיבעתי וגולני לא הוטשו לרומניה, לעזרת העם הרומני המתקומם. הם נשארו בשטחים הכבושים, לריכוזי העם הפלסטיני המתקומם. **במקום אחר.** האם אלה הן שתי מדינות ישראל שונות? האם יש לעם הישראלי שתי פנים?

לא דווקא. המצב כולו רק הוכיח מחדש אמת ישנה: שקל יותר להתלהב למען החופש כאשר הכובש הוא עם אחר. קל יותר לתמוך בלוחמי-חופש כאשר הם מתקוממים בארץ אחרת.

ההבדל בין שוחררי-צדק ובוגדים, בין לוחי מייחופש וטרוריסטים הוא גיאוגרפי. בר קארשט אינה עזה, טימישוארה אינה בית-סאחור. בטלוויזיה הישראלית אין שידור חי על המאורעות בשכם.

הישראלי המצוי הגייסים בהמוניו, הפגין ליד השגרירות הרומנית בארץ, הקים ועדים לעזרה ולסיוע, אסף כספים. הוא דרש מי ממשלת ישראל להיחלץ לעזרת העם הרומני, להטיס לשם מיידי רופאים ותרופות, ואם אפי שר — גם תחמושת ונשק.

אילו החליטה ממשלת-ישראל לשגר לרומניה את גיבעתי או גולני, כדי לעמוד לצד העם הרומני הנרדף, היה הדבר מתקבל ב"התלהבות ברחוב".

לא היה ספק: הישראלי המצוי עומד ל"ימינם של כל העמים המרוכאים, המתקוממים כדי להפיל את עול רודפיהם וכובשיהם.

גיבעתי וגולני. אולם אותן מהדורות-החדשות, שסיפרו בהתרגשות על המתרחש ברומניה, דיווחו גם על המתרחש באותן העזות עצמן בשטחים הכבושים של ישראל. הן דיווחו על הרג ילדים בכדורי-פלסטק ובכדורי-גומי. עיתונאי ישראל לא היו המר מים מדיעות אלה, כפי שהיה רון בדישי המום על קברי הילדים הרומנים. הציבור היה מתקומם בשכם ובעזה עורר אצל הישראלי המצוי אך סלידה ושינאה. מי שזורקים אנבים על חיללים ישראליים נתפסים כפושעים, שי דינם מוות. איש לא התרגש בישראל למישמע הדידי

הדבר כלל אינו אפשרי — גם כאשר כמה רכבות אנטי-ביטחון ממשכיים להתנגד. המהפכה ניצחה ברגע שפרצה. הקרבות עם אנטי-הביטחון היו עימותים מוויינים עם קבור צות של קנאים, שניסו מן הסתם למלט את עצמם בדרך כלשהי, ושהתאבדו כאשר הירב נבצר מהם. לצ'אושסקו עצמו לא היה כמעט לאן להימלט, בעולם שכולו למד לשנוא אותו. השמועות הפרועות שמילאו את שעות הטלוויזיה והרדיו — ביניהן השמועות "הרגילות" הנפוצות בכל מהפכה, סיפורים על שכירים זרים, על יריות מתוך אמבר לנסיים, על הרעלת בארות — היו מופרכות בעליל.

הדבר האמיתי ביותר בכל ההתרחשות ה"טלוויזיונית" היה המחזה המתמשך באולפני-השידור, כאשר קבוצה של חובכנים ניסתה לגנב משהו חרש, תוך ויכוח אינסופי. זה הזכיר במיקצת את דיוני המהפכה הצרפתית והקומונה הפאריסאית, ואף את הפארודיה של המהפכה של הסטודנטים ב"1968. הסיבה: ברומניה, בניגוד לכל שאר מדינות הגוש המזרחי, לא התגנב בעוד-מועד גרעין אמיתי של אופוזיציה. בארץ של דיקטטורה טוטאלית, כאשר ה"רודן מתמוטט הוא משאיר אחריו חלל ריק. החלל הריק הזה, והניסיון למלא אותו, הם הדראמה האמיתית של השבוע הרומני.

מדינת ג'קיל ומדינת הייד

הישראלי היפה נעם

לרווחה.

לרגע קט ניתן לו לשכוח

את הישראלי המכוער

הצד היפה של ישראל הופיע השבוע בכל ווהרו. הדבר הרגיש עוד יותר את הצד האפל. המהפכה הרומנית (ראה לעיל) גרמה לישראל כולה לצהול, לחרור, לעקוב אחרי המאורעות בנשימה עצורה. הישראלי המצוי התמלא שינאה תהומית לניקולאי צ'אושסקו, למישפחתו ולחסידיה ה"רצחניים. הוא היה מוכן לתפוס את הרודן ולקרוע אותו לגזרים כמו ידיו. הישראלי המצוי עמד, כמו רון בדישי, המום ליד הקברים של הילדים שנהרגו, ושאל את עצמו אילו חיות-אדם מסוגלות להרוג ילדים בקרב פוליטי.

מיקרה כסה: מדינת מישטרה?

מהי המדיניות שלה להעברת מידע? ענית. איננו עונים על השאלה. תודה לך, ושיהיה לך יום נעים".

מישטרת-ישראל, באמצעות פקד רוני ישעיהו, סגן-הדובר של המטה הארצי, הגיבה על שאלת העולם הזה כך: "אין שום רישום כזה על צני כסה".

פקד ישעיהו ברק, לדבריו, את הנושא עד תום, אחרי שקיבל מהעולם הזה את מיספר תעודת-הזהות של כסה. "אין רישום", אמר, "ואנחנו לא אוגרים מידע כזה".

למזונה העליון על פקד ישעיהו, שרה-מישטרה חיים ברילב, יש תשובה שונה. כסה פנה לתבר-הכנסת יאיר צבן, שפנה במכתבים הן לשר-המישטרה, הן לשר-הפנים. תשובת שר-המישטרה, ב"11.11.89:

"במענה למכתבך מיום 1.8.89, בעניינו של מר צני כסה, מתברר כי המידע אודותיו הגיע למחשב המישטרה ממחשב משרד-הפנים.

"מישטרת-ישראל מבררת עם משרד-הפנים כיצד קרה הדבר. ובכן, יש רישום. לא רק במישטרה. גם במחשב של משרד-הפנים. שרה-פנים, שקיבל מכתבים מצני כסה ומחבר-הכנסת צבן, עדיין על השאלות: כיצד הגיע מידע כזה ממשרד-הפנים למישטרה, ומי הסמיך את משרד-הפנים לאסוף ולאגור מידע כזה על אזרחי-המדינה. העולם הזה ימשיך לדווח על הפרשה.

תזכורת: צני כסה, הוגה-דיעות וכלכלן, בנו של ח"כ לשעבר, הגיע לתחנת מישטרת רמת-השרון כדי לקבל עבור חברת-הביטוח אישור שריכו נגנב. תוך כדי עיון בצג המחשב, הסתבר לשוטרת ולכסה שמעל הרישום על גניבת-הרכב מופיעה כותרת: "הג'ל מתכוון לעזוב את הארץ". מול כסה לא עומרת שום תביעה אזרחית או פלילית, ושום חקירה מישטרתית לא נערכת לגביו.

כסה התרגז מאוד, בעיקר על הרישום הכוזב על כוונתו לעזוב את הארץ. העולם הזה עורר כמה שאלות:

- איך מגיע רישום כזה למחשב המישטרה?
- מי הורה למישטרה לאסוף מידע על "כוונות" האזרחים?
- האם תודיע מישטרת-ישראל שהיא חוזרת בה מהנהוג?
- מי יתן את הדין על הרישומים האלה?
- איך ייקבע הפיקוח על מאגרי-המידע שכירי מישטרת-ישראל?

המידע הגיע, כנראה, מהשגרירות האמריקאית. כסה ואשתו קיבלו לאימכר אסרת-כניסה קבועה, לכל החיים, לארצות-הברית. השגרירות העבירה את המידע למשרד-הפנים הישראלי, ועברה בכך על החוק האמריקאי, האוסר העברת מידע אלא מרשות פדרלית אחת לרשות פדרלית אחרת. משרד-הפנים איננו רשות פדרלית אמריקאית.

אגרינות ארצות-הברית, באמצעות סגן נספח-העיתונות, ריצדו לנגפורד, התעקשה על התגובה הכאה. השגרירות איננה מגיבה על שאלות הקשורות באשרות-כניסה".

הכל תלוי בטיב העיתוי

בכל מהפכה, אחת התופעות המרתקות ביותר — אם כי לא היפות ביותר — היא עיתוי הקפיצה של אנשי המישטר הישן על עגלת המישטר החדש.

בעידן השידור החי יכול היה האזרח הישראלי לעקוב גם אחרי תופעה זו מקרוב. לקפצין על העגלה. עד לרגע המכריע לא נתנו אנשי השגרירות הרומנית בישראל אף את הסימן הקל ביותר שאין דעתם נוחה מן הכוס ששלח אותם הנה, ניקולאי צ'אושסקו. אבל ברגע הקריטי, כאשר היה ברור כי הצבא עבר לצד המתקוממים וכי ניצחון המרד מובטח (ראה לעיל), יצא השגריר בהכרזה מהדהדת לחופש, במשך כל הצוות שלו. השגרירות הרומנית בתל-אביב הפכה מוקד לאהבת-רומניה שהציפה את ישראל.

גם רק"ח לא התמהמהה הרבה. ברגע שהיה ברור כי מיכאיל גורבאצ'וב מתייבב לימין העם הרומני המתקומם נגד הרודן הקומוניסטי, התייצבה רק"ח (או, בשמה החרשישו, מק"י) כאיש אחד לצד המתקוממים. בראש המקללים את צ'אושסקו עמדו עסקנים שאך אתמול היו אזרחי-הכבוד של הרודן הרומני, שהתפנקו על חשבוננו ושחיבקו בהתלהבות.